

УДК 330.341.1

Теслюк Софія,
кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк; ORCID ID: 0000-0003-2364-0257,
e-mail: Tesliuk.Sofia@vnu.edu.ua

Михальчук Богдан,
аспірант кафедри фінансів,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк; ORCID ID: 0009-0003-6703-2875,
e-mail: Bohdan126@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-03-61-67>

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА СТРАТЕГІЧНИХ ВИКЛИКІВ У СФЕРІ ФІНТЕХ-ІННОВАЦІЙ НА ФІНАНСОВИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ

У статті розглянуто вплив трансформаційних тенденцій та стратегічних викликів у сфері фінтех-інновацій на фінансовий сектор України. Визначено, що сучасні тенденції розвитку фінансової сфери характеризуються революційними змінами фінансових технологій, що має наслідком зміну у способах функціонування фінансового сектору та формує необхідність переосмислення стратегій розвитку для українських фінансових установ. Проаналізовано основні трансформаційні тенденції у сфері фінтех-інновацій, такі як використання блокчейн-технологій, штучного інтелекту, інтернету речей та специфіку кібербезпеки. Досліджено їхній потенціал та можливості для вдосконалення фінансових послуг та оптимізації процесів у фінансовому секторі України. Розглянуто стратегічні виклики, які виникають у зв'язку з даними тенденціями, зокрема конкуренцію зі сторони нових фінтех-стартапів, регуляторні аспекти та необхідність інвестицій у технологічний розвиток.

Ключові слова: фінтех-інновації, фінансовий сектор, блокчейн-технології, штучний інтелект, фінансові послуги.

Tesliuk Sofia,
PhD, associate professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Department of Finance,
Lutsk

Bohdan Mykhalchuk,
PhD's degree student
specialty 072 Finance, banking and insurance
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk

IMPACT OF TRANSFORMATION TRENDS AND STRATEGIC CHALLENGES IN THE FIELD OF FINTECH INNOVATIONS ON THE FINANCIAL SECTOR OF UKRAINE

The article examines the impact of transformational trends and strategic challenges in the field of fintech innovations on the financial sector of Ukraine. It was determined that the current trends in the development of the financial sphere are characterized by revolutionary changes in financial technologies, which results in a change in the way the financial sector functions and creates the need to rethink development strategies for Ukrainian financial institutions. The main transformational trends in the field of fintech innovations, such as the use of blockchain technologies, artificial intelligence, the Internet of Things, and the specifics of cyber security, are analyzed. Their potential and opportunities for improving financial services and optimizing processes in the financial sector of Ukraine were studied. The strategic challenges that arise in connection with these trends are considered, in particular, competition from new fintech startups, regulatory aspects and the need for investments in technological development. It

was determined that financial institutions of Ukraine can use fintech innovations to improve their competitiveness and provide quality financial services to clients. It has been proven that one of the key advantages of fintech innovations is the increase in the availability of financial services for a wide range of consumers, which is especially relevant for Ukraine, where there is often a shortage of access to banking services in rural areas and among the poor. It was determined that fintech innovations allow for the formation of digital solutions that simplify access to finance, reduce costs and risks for users. The importance of cooperation between financial institutions and fintech startups is discussed, as the interaction between these entities can lead to synergies, where traditional financial institutions use startup innovations to improve their services and expand their product range. It has been proven that regulators should develop a flexible regulatory framework that would promote innovation, as well as guarantee stability and protection of consumer interests. The need for Ukrainian financial institutions to be ready for the implementation of changes and innovations and to work actively to ensure successful adaptation to this new economic environment has been determined. The importance of adapting the financial sector of Ukraine to modern technological and regulatory changes in order to ensure sustainable development and preservation of customer trust is determined.

Keywords: fintech innovations, financial sector, blockchain technologies, artificial intelligence, financial services.

Постановка проблеми. Сучасна специфіка функціонування фінансового сектору України полягає в його стрімкій технологічній трансформації, що обумовлюється інтенсифікацією технічного прогресу та значним поширенням цифрових і інформаційних технологій у фінансовій діяльності. У зв'язку з цим перед фінансовими установами та регуляторами в Україні постає ряд викликів та проблем, зумовлених саме динамічним розвитком фінтех-інновацій. При цьому до числа проблем, які потребують вирішення в даному аспекті відносяться безпека та конфіденційність фінансових операцій у нових цифрових середовищах, необхідність врахування інтересів клієнтів у контексті цифрових фінансових послуг, стимулювання співпраці між фінансовими установами та фінтех-стартапами для спільного розвитку інновацій, а також адаптація регуляторних вимог для ефективного регулювання інновацій у фінансовому секторі. Вирішення цих проблемних питань є об'єктивною необхідністю в контексті підготовки фінансового сектору України до майбутнього, а також дозволить забезпечити його стійкість, конкурентоспроможність та спроможність функціонувати в умовах викликів глобальних фінтех-трансформацій.

Крім того, на сьогоднішній день, вплив трансформаційних тенденцій та стратегічних викликів у сфері фінтех-інновацій на фінансовий сектор України набуває особливого значення у зв'язку із зростанням популярності фінтех-послуг. Також швидкі зміни технологічного ландшафту та конкуренція зі сторони глобальних інноваційних гравців формують вимогу до українських фінансових установ та регуляторів ефективно реагувати на дані трансформації. Однак, ці виклики також дають можливість для зростання та модернізації фінансового сектору, що вимагає стратегічного планування та впровадження нових підходів щодо його функціонального та технологічного розвитку.

Саме тому в даний час дослідження впливу фінтех-інновацій на фінансовий сектор України набуває особливої актуальності і потребує поглибленого вивчення найважливіших аспектів такого впливу, що дає можливість формування ефективних стратегій розвитку самого фінансового сектору. При цьому подолання визначених проблем дасть змогу українському фінансовому сектору зберегти конкурентоспроможність, забезпечити сталість та ефективний розвиток, а також забезпечити для клієнтів фінансових установ покращення фінансових послуг та розширення доступу до них в умовах інтенсивних технологічних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження впливу фінтех-інновацій на фінансовий сектор на даний час є достатньо актуальною тематикою в сучасних наукових дослідженнях фінансової сфери. При цьому існує достатньо багато напрацювань, котрі орієнтовані на дослідження ключових аспектів впливу трансформаційних тенденцій та стратегічних викликів у сфері фінтех-інновацій на фінансовий сектор України.

Зокрема, в даному аспекті важливо відзначити дослідження А. О. Бояра, у якому аналізується розвиток фінтех-сектору в Україні та його вплив на банківську систему. При цьому визначено, що зростання обсягів впровадження фінтех-інновацій в практику діяльності банківських установ сприяє

конкуренції, але водночас визначає перед банками потребу адаптації до нового середовища та підвищення якості послуг [9].

Крім того, дослідження М. І. Дзямулича розкривають важливість ефективного функціонування регуляторів у фінтех-секторі України. Зокрема, проаналізовано регуляторні рамки та законодавчі ініціативи, спрямовані на стимулювання фінтех-інновацій та забезпечення фінансової стабільності, на основі чого сформовано комплекс рекомендацій по забезпеченню ефективного регулювання банківського сектору [2; 3].

Також варто відзначити дослідження Ю. О. Чалюк, у якому увага зосереджується на викликах та можливостях, які принесли фінтех-інновації в Україну в контексті фінансової інклюзивності та доступу до фінансових послуг. В даному аспекті автор визначає провідну роль фінтех-платформ у розвитку фінансового сектору, а також відзначає їхній вплив на зменшення фінансових нерівностей [7;8].

Не можна не відзначити також і працю В. І. Кириленка, яка висвітлює важливість стратегічного управління в контексті впровадження фінтех-інновацій у фінансовому секторі. При цьому визначаються практичні рекомендації щодо ефективної діяльності фінансових установ щодо розробки та реалізації стратегій, спрямованих на оптимізацію власної діяльності та забезпечення конкурентоспроможності [4].

Загалом можна відзначити значущість та актуальність дослідження впливу фінтех-інновацій на фінансовий сектор України, а також потребу у подальшому пошуку регуляторних та стратегічних відповідей на ці виклики для забезпечення ефективного розвитку фінансового ринку України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасні підходи до формування ефективності фінансового сектору України пов'язані з певними невирішеними аспектами в контексті загальної проблеми впливу трансформаційних тенденцій та стратегічних викликів у сфері фінтех-інновацій. Це стосується проблеми безпеки та кібербезпеки, оскільки зростання використання цифрових технологій може створити нові загрози для фінансових установ та клієнтів. Також важливо сформулювати ефективні моделі співпраці між фінансовими установами та фінтех-стартапами з метою максимізації вигід для обох сторін. Крім того, існує потреба змін в законодавстві та регуляторних підходах до фінтех, які потребують подальших досліджень щодо їхнього впливу на фінансовий сектор України.

Виклад основного матеріалу. Сучасні трансформаційні тенденції та стратегічні виклики у сфері фінтех-інновацій справляють значний вплив на функціонування фінансового сектору України. Зокрема, вони відкривають нові горизонти для розвитку цифрових фінансових послуг, полегшують доступ до банківських операцій через мобільні додатки та онлайн-платформи, сприяють зростанню конкуренції і підвищенню якості обслуговування клієнтів. Однак, разом з цим виникають серйозні виклики, пов'язані з кібербезпекою, захистом персональних даних та ризиками фінансового шахрайства. Це обумовлює потребу для фінансових установ здійснювати значні інвестиції також і у цифрові технології, орієнтовані на забезпечення кібербезпеки для того, щоб забезпечити належний рівень конкурентоспроможності та надійності для клієнтів. Також важливим завданням сучасного етапу трансформацій у сфері фінтех-інновацій є забезпечення належної регуляторної бази їх реалізації, яка б передбачала розробку адаптивної регуляторної політики, яка б сприяла інноваціям та одночасно забезпечувала стабільність функціонування фінансового сектору та захист інтересів споживачів фінансових послуг. Як свідчить практика, Україна має достатній потенціал аби стати лідером у сфері фінтех-інновацій, проте реалізація такої стратегії вимагає ретельного планування та координації зусиль уряду, бізнесу та регуляторів ринку фінансових послуг.

Варто відзначити, що сучасні тенденції у розвитку фінансової сфери характеризуються революційними змінами у фінансових технологіях. Перш за все, це стосується інтенсивного впровадження блокчейн-технологій, які кардинально змінили інформаційно-цифрову складову фінансового сектору, оскільки дозволили проводити безпечні та ефективні транзакції без залучення посередників, зменшуючи витрати та збільшуючи швидкість обробки операцій. Також особливою популярності наразі набирають децентралізовані фінансові послуги (DeFi), які надаючи можливість учасникам ринку обмінювати власні цифрові активи, приймати участь у фармінгу криптовалют, а також використовуються для забезпечення кредитів без участі традиційних фінансових установ.

Іншою важливою тенденцією у сфері фінтех-послуг є розвиток штучного інтелекту та машинного навчання у фінансовому секторі, який дозволяє суттєво автоматизувати прийняття рішень, прогнозувати зміну ринкових тенденцій та генерацію ризиків, а також – покращувати обслуговування клієнтів шляхом формування персоналізованих пропозицій та рекомендацій у сфері фінансових послуг. Крім того, важливо відзначити поточне зростання популярності цифрових платформ та мобільних додатків для фінансів, що дає можливість клієнтам здійснювати оплати, перекази коштів та інвестувати свої кошти зручно та безпечно. Саме ці технології перевели в онлайн значну частину традиційних банківських послуг і призвели до скорочення обсягів касового і персонального обслуговування клієнтів. Також важливо зазначити орієнтацію сучасних фінтех-інновацій на екологічну стійкість, яка стає все важливішою в сучасному світі. Тому і фінансові інституції активно впроваджують принципи сталого розвитку в свою діяльність, пропонуючи зелені інвестиційні продукти та стимулюючи клієнтів до відповідальної фінансової поведінки в даному аспекті.

Загалом можна стверджувати, що значні революційні зміни, що спостерігаються у сфері фінансових технологій, призводять до функціональної трансформації фінансового сектору, роблять його більш доступним та інноваційним для користувача. Разом з тим, особливої гостроти в процесі впровадження нових технологій набувають питання кібербезпеки та безпечного використання нових цифрових та інформаційних технологій у фінансовій сфері. Таким чином, технологічні зміни формують стратегічні напрями розвитку фінтех-інновацій та їх практичне впровадження в діяльність фінансових установ (рис. 1).

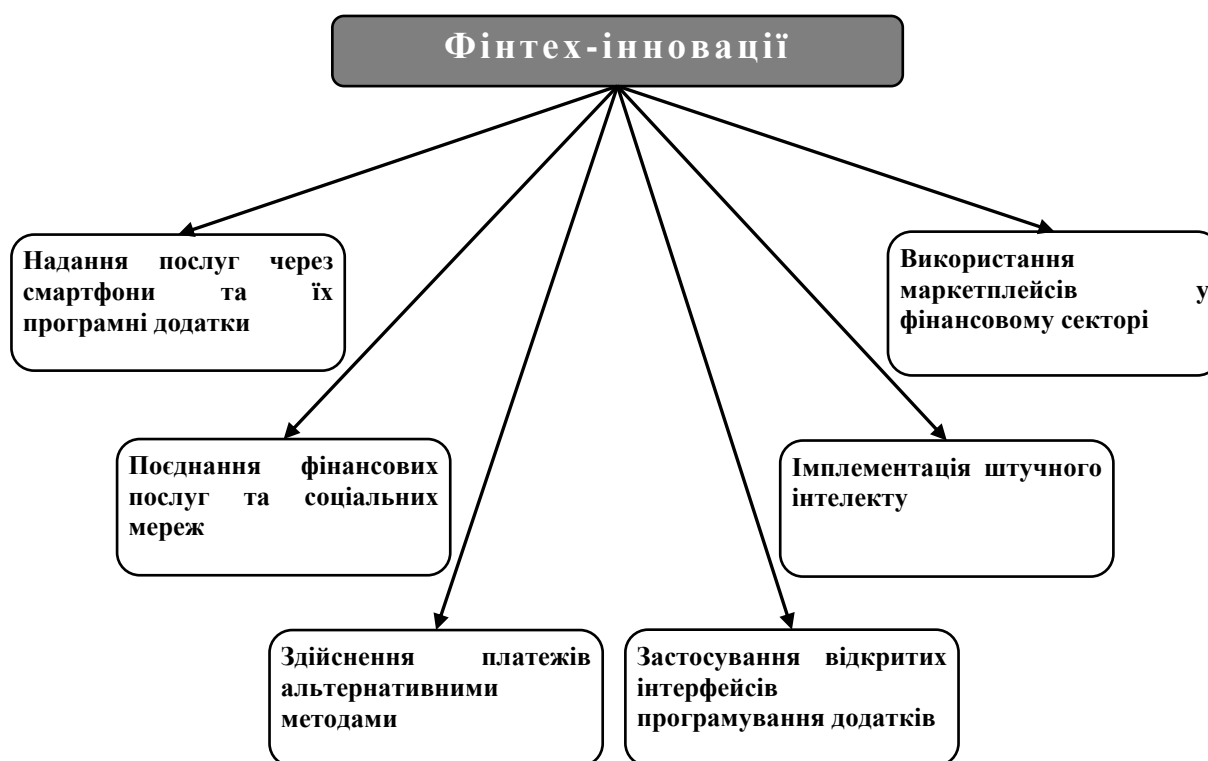

Рис. 1. Основі сучасні тренди фінтех-інновацій, що реалізуються на ринку фінансових послуг України

Джерело: [1]

Якщо вести мову про практику впровадження фінтех-інновацій на українському ринку, то можна визначити ряд основних напрямків їх реалізації. При цьому, зважаючи на те, що сучасна сфера фінтех-інновацій переживає значну кількість трансформаційних тенденцій, які впливають на

фінансовий сектор, то можна виділити і основні види таких інновацій, які реалізуються в діяльності фінансових установ. Зокрема, до них відносяться:

1. Блокчейн і криптовалюти – технологія блокчейн дозволяє створювати децентралізовані платіжні системи, які роблять транзакції швидшими та дешевшими. При цьому, як свідчить практика, криптовалюти, такі як Bitcoin та Ethereum, стають усе більш популярними інвестиційними активами, а також використовуються для здійснення міжнародних переказів.

Ще одним фінансовим сектором, де застосовують технологію блокчейн є страхування, яке на сьогодні є однією з найперспективніших галузей для впровадження цієї технології. Ця інновація може також вирішити одну з фундаментальних проблем в цьому бізнесі: питання довіри, адже блокчейн може допомогти виправити і шахрайські претензії та інші проблеми за допомогою децентралізованих систем [1].

2. Децентралізовані фінанси (DeFi) – DeFi платформи дозволяють користувачам отримувати кредити, формувати депозити та інвестувати власні кошти без залучення посередників, якими зазвичай виступали банківські установи. Це надає користувачам таких платформ більше фінансової незалежності, проте також генерує ризики, пов'язані з кібербезпекою та недостатньо ефективним ринковим регулюванням.

3. Штучний інтелект (AI) та машинне навчання – використання штучного інтелекту дозволяє фінансовим установам суттєво покращити результативність аналітичної роботи з даними, широко автоматизувати прийняття рішень, виявляти потенційних шахраїв та суттєво вдосконалити обслуговування клієнтів. Прикладом таких інновацій є чат-боти та роботи-консультанти, які набули особливого поширення у сфері інтернет-банкінгу.

4. Цифрові платформи та мобільні додатки - сучасні користувачі фінансових послуг усе більше використовують цифрові платформи та мобільні додатки для управління своїми фінансами, оскільки вони надають зручність, швидкість та доступність фінансових послуг, включаючи онлайн-платіжні системи, гаманці для криптовалют та мобільні банки.

5. Зелені фінанси – останні тенденції світової економічної політики свідчать, що наднаціональні організації та уряди пріоритетним чином ставлять питання про сталість та екологічну відповідальність у фінансовому секторі. При цьому зелені облікові одиниці та фонди стали надзвичайно популярними інвестиційними інструментами, а фінансові компанії активно впроваджують екологічно орієнтовані практики у свої фінансові стратегії.

6. Кібербезпека – із зростанням обсягів використання цифрового банкінгу та збільшенням рівня залежності від онлайн-платіжних систем, кібербезпека набуває особливого значення, у зв'язку з чим фінансові установи вкладають значні ресурси у захист своїх систем та мереж від кібератак.

Як бачимо, усі зазначені тенденції та інновації роблять фінансовий сектор більш доступним, швидким та інноваційним, але водночас формують і нові виклики, пов'язані з захистом даних. Тому успішні фінансові установи повинні бути готові адаптуватися до даних тенденцій і інтенсивно впроваджувати нові технології та стратегії для забезпечення власної конкурентоспроможності. Якщо розглянути основні напрямки розвитку українських фінтех-компаній, то можна визначити пріоритетні сфери їх діяльності у сфері фінтех-інновацій (рис. 2).

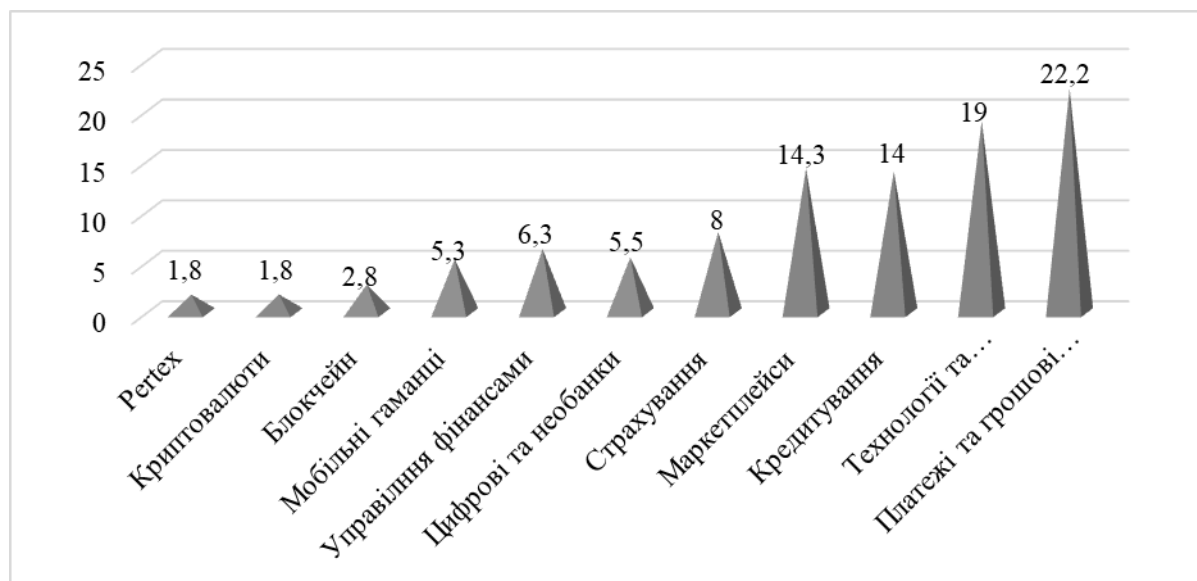

Рис. 2. Структура основних напрямків діяльності фінтех-компаній України у 2021 р., %
Джерело: [6]

Як бачимо, у сфері фінтех-інновацій в Україні наявний суттєвий потенціал та можливості для вдосконалення фінансових послуг і оптимізації бізнес-процесів. Зокрема, подальший розвиток та вдосконалення цифрових платформ і мобільних додатків сприятиме покращенню доступності банківських послуг для всіх категорій споживачів, включаючи віддалені регіони. Інтенсивне впровадження блокчейн-технологій дозволить спростити процеси переказу коштів і забезпечити більшу безпеку та ефективність даного виду діяльності. Крім того, розвиток і широке використання штучного інтелекту і аналітики даних допоможе банкам та фінансовим компаніям приймати більш обґрунтовані рішення. Крім того, заходи щодо цифрової ідентифікації та кібербезпеки також відіграють важливу роль у підвищенні рівня довіри до надавачів фінансових послуг. Загалом поширення фінтех-інновацій сприятиме розвитку фінансового сектору України, підвищенню ефективності та зручності обслуговування клієнтів, а також створить сприятливе середовище для залучення інвестицій та розвитку нових інноваційних рішень.

Висновки та пропозиції. Таким чином, приходимо до висновку, що вплив трансформаційних тенденцій та стратегічних викликів у сфері фінтех-інновацій на фінансовий сектор України проявляється у інтенсифікації розвитку цифрових технологій, блокчейну, штучного інтелекту, та інших інноваційних рішень, що розширює можливості для зручних і доступних фінансових послуг для всіх категорій споживачів, а також сприяє підвищенню ефективності роботи фінансових компаній. При цьому важливо враховувати необхідність створення відповідного законодавчого та регуляторного середовища, яке б забезпечувало безпеку та стабільність фінансового сектору в умовах стрімкого розвитку цифрових та інформаційних технологій. В даному аспекті особлива важливість належить кібербезпеці та захисту персональних даних, котрі набувають критично важливого значення.

Загалом, українські фінансові установи повинні активно інвестувати у розвиток власних інноваційних продуктів та сервісів, а також посилювати співпрацю з фінтех-стартапами і технологічними компаніями для забезпечення належного рівня власної конкурентоспроможності на ринку. Загалом, трансформаційні тенденції в фінтех-інноваціях представляють великий потенціал для розвитку фінансового сектору України, проте їх впровадження вимагає ретельної підготовки та координації зусиль усіх зацікавлених сторін для забезпечення стійкості та сталого зростання фінансової сфери.

Джерела та література

1. Безпалый Р. В. Фінтех-інновації: передумови становлення та сучасні тенденції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №2. С. 44-49.
2. Дзямулич М. І. Регулятивна діяльність НБУ в умовах фінансової дестабілізації. *Економічні науки. Серія «Облік та фінанси»*. Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. 2008. №5(20). Ч1. С. 155-160.
3. Дзямулич М. І., Чиж Н. М. Специфіка регулювання НБУ ліквідності комерційних банків. *Економічний форум*. 2012. №4. С. 310-315.
4. Кириленко В. І., Чалюк Ю. О. Інноваційність економік світу. *Підприємництво та інновації*. 2020. №15. С.7-14.
5. Сташук, О., Теслюк, С. і Кузьмич, І. Перспективи використання технології блокчейн у фінансовому секторі. *Економіка та суспільство*. 2022. №40. веб-сайт. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1562> (дата звернення: 02.09.2023).
6. Трансформація фінансового сектору. USAID : веб-сайт. URL: : https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf (дата звернення: 16.09.2023).
7. Чалюк Ю. О. Суспільство 5.0 у японській концепції кейданрен. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2023. №1(99). С. 65-74.
8. Чалюк Ю. О. Цифрова конкурентоспроможність країн. *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2020. Вип. 50. С. 23-30.
9. Boiar, A. O., Shmatkovska, T. O., & Stashchuk, O. V. Towards the theory of supranational finance. *Cogent Business & Management*. 2018. Vol. 5(1), 1482594.
10. O Stashchuk, M Kulynych, S Tesliuk, M Kupyra, V. Dorosh, N. Vahnovska. Intelligent financial technologies: convergence, management, synergism and total vectors of influence. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*. 34(2023): 1085–1108.

References

1. Bezpalyi, R. V. (2021). Fintekh-innovatsii: peredumovy stanovlennia ta suchasni tendentsii [Fintech innovations: prerequisites for development and modern trends]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*. Vol. 2. P. 44-49 [in Ukrainian].
2. Dziamulych, M. I. (2008). Regulyativna diialnist NBU v umovakh finansovoi destabilizatsii [Regulatory activity of the NBU in conditions of financial destabilization]. *Ekonomichni nauky. Seria "Oblik ta finansy". Zbirnyk naukovykh prats Luts'kogo natsionalnogo tekhnichnogo universytetu – Economic sciences. "Accounting and Finance" series. Collection of scientific works of the Lutsk National Technical University*. Vol. 5(20). Part 1. P. 155-160 [in Ukrainian].
3. Dziamulych, M. I., & Chyzh, N. M. (2012). Spetsyfyka reguliuvannia NBU likvidnosti komertsyinykh bankiv [The specifics of the NBU's regulation of the liquidity of commercial banks]. *Ekonomichni Forum – Economic Forum*. Vol. 4. P. 310-315 [in Ukrainian].
4. Kyrylenko, V. I., & Chaliuk, Yu. O. (2020). Innovatsiynist ekonomik svitu [Innovativeness of world economies]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii – Entrepreneurship and innovation*. Vol. 15. P. 7-14 [in Ukrainian].
5. Stashchuk, O., Tesliuk, S., & Kuzmych, I. Prospects for the use of blochchain technology in the financiak sector. *Economy and Society*. 2022. Vol. 40. web-site. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1562>
6. Transformation of the financial sector. USAID : web-site. URL: : https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf (accessed on: Sep. 16, 2023) [in Ukrainian].
7. Chaliuk, Yu. O. (2023). Suspilstvo 5.0 v iaponskii kontseptsii keidanren [Society 5.0 in the Japanese concept of keidanren]. *Mechanism of an Economic Regulation*. Vol. 1(99). P. 65-74 [in Ukrainian].
8. Chaliuk, Yu. O. (2020). Tsyfrova konkurentospromozhnist krajyn [Digital competitiveness of countries]. *Infrastruktura rynku – Market Infrastructure*. Vol. 50. P. 23-30 [in Ukrainian].
9. Boiar, A. O., Shmatkovska, T. O., & Stashchuk, O. V. (2018). Towards the theory of supranational finance. *Cogent Business & Management*. Vol. 5(1), 1482594.
10. O Stashchuk, M Kulynych, S Tesliuk, M Kupyra, V. Dorosh, N. Vahnovska. Intelligent financial technologies: convergence, management, synergism and total vectors of influence. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*. 34(2023): 1085–1108.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2023 р.